

Instytut Pamięci Narodowej - Łódź

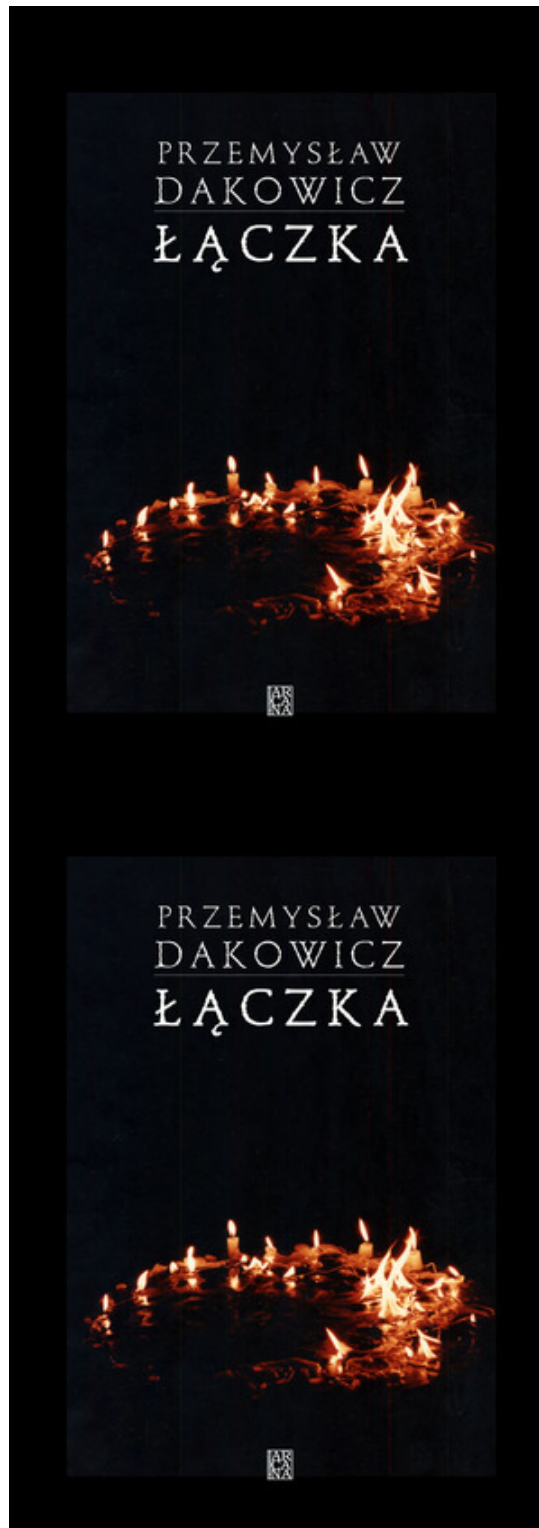
<https://lodz.ipn.gov.pl/pl6/aktualnosci/20728,Spotkanie-z-dr-hab-Krzysztofem-Szwagrzykiem-i-dr-Przemyslawem-Dakowiczem-pt-Lacz.html>
19.05.2024, 23:11

Spotkanie z dr. hab. Krzysztofem Szwagrzykiem i dr. Przemysławem Dakowiczem pt. „Łączka. Dialog literatury z historią” - Łódź, 5 marca 2014

5 marca 2014 r. w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” w siedzibie Oddziału Instytutu Pamięi Narodowej w Łodzi odbyło się spotkanie zatytułowane **Łączka. Dialog literatury z historią**. Na nasze zaproszenie wzięli w nim udział **dr hab. Krzysztof Szwagrzyk**, pełnomocnik Prezesa Instytutu Pamięi Narodowej ds. poszukiwań miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego oraz **dr Przemysław Dakowicz**, autor wydanego w 2013 r. przez krakowskie Arcana tomiku poezji pt. *Łączka*. Spotkanie zorganizowała i poprowadziła **Marzena Kumosińska**, asystent prasowy

Oddziału.

Łączka, czyli kwatery „Ł”, to miejsce na Cmentarzu Wojskowym na warszawskich Powązkach, gdzie w latach czterdziestych i pięćdziesiątych XX wieku funkcjonariusze UB pochowali w bezimiennych dołach kilkaset osób – zwłoki Żołnierzy Niezłomnych, zamordowanych głównie w Więzieniu Karno-Śledczym na Mokotowie przy ul. Rakowieckiej w Warszawie. Na miejscu niejawnych pochówków urządzono śmietnisko. W latach 70. i 80. obszar ten został przeznaczony do ponownych pochówków. Grzebano tutaj również ludzi zasłużonych dla komunistycznego systemu. Badania ekshumacyjne i identyfikacyjne na „Łączce” rozpoczęto 23 lipca 2012 r. Prowadzi je interdyscyplinarny zespół naukowy, tworzony przez antropologów, archeologów, genetyków, historyków i medyków sądowych pod kierownictwem dr. hab. Krzysztofa Szwagrzyka, pełnomocnika prezesa Instytutu Pamięci Narodowej ds. poszukiwań miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego. Grupuje on specjalistów z IPN, Instytutu Ekspertyz Sądowych z Krakowa, Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów oraz Zakładów Medycyny Sądowej ze Szczecina i Wrocławia. Do tej pory zidentyfikowano na Łączce 28 osób, wśród nich prochy mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zapory” czy mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki”.

Dr hab. Krzysztof Szwagrzyk jest historykiem. Przez tygodnik „Gazeta Polska” wyróżniony został tytułem Człowieka Roku 2013, tygodnik „W Sieci” przyznał mu w 2013 r. „Nagrodę Człowieka Wolności”, 28 lutego 2014 r. został laureatem nagrody im. Lecha Kaczyńskiego. W pracy naukowej zajmuje się badaniem komunistycznych struktur aparatu represji w Polsce. Tematem jego dysertacji doktorskiej były konspiracyjne organizacje niepodległościowe działające na Dolnym Śląsku w latach 1945–1956 w świetle akt sądowych byłego Wojskowego Sądu Rejonowego we Wrocławiu, zaś habilitacyjnej w 2007 r. sędziowie i prokuratorzy wojskowi w Polsce w latach 1944–1956. Jest profesorem Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, przez wiele lat był naczelnikiem Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN we Wrocławiu, obecnie pełni funkcję pełnomocnika Prezesa IPN ds. poszukiwań miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego. Jest konsultantem historycznym w filmach dokumentalnych, współautorem scenariusza pt. *Golgota wrocławska 1945–1956*, na podstawie którego powstał w 2008 r. spektakl telewizyjny *Golgota Wrocławska*.

W styczniu 2013 r. prof. Krzysztof Szwagrzyk gościł w Łodzi z wykładem w ramach [Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota”](#). Wśród słuchaczy obecny był dr Przemysław Dakowicz, łódzki poeta, krytyk literacki, historyk literatury, pracujący jako adiunkt w Katedrze Literatury i Tradycji Romantyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, wykładowca literatury współczesnej na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Dr Dakowicz zwrócił się wówczas do prof. Szwagrzyka z prośbą o możliwość wzięcia udziału w charakterze wolontariusza w pracach ekshumacyjnych prowadzonych na Powązkach. Efektem tego stał się tomik poezji pt. *Łączka*.

* * *

Szczałki wrośnięte w ziemię, splecione w nierozzerwalny, krwawy węzeł – czaszki, kości rąk i nóg, żebra i paliczki lub to, co z nich zostało. Doły płytkie i ciasne. Na jednej z fotografii szkielet zamordowanego leży tuż pod powierzchnią ziemi, a to, co zostało z jego dłoni opiera się o róg dołu, tak jakby zmarły chciał powstać, jakby pragnął wyzwolić się z więzienia, wyjść z ukrycia. To jest pierwsza, najgłębsza, ukryta warstwa powązkowskiej „Łączki”, jej semantyczny fundament.

W latach pięćdziesiątych na „Łączkę” nawieziono grubą warstwę ziemi i gruzu. W ten sposób – wydawało się, nieodwracalnie – przysypano, zagruzowano tamtą niewygodną przeszłość. To była druga warstwa – ziemia i gruz. Warstwa maskująca. Narosła na niej warstwa trzecia – tyleż materialna, co symboliczna: cmentarne wysypisko. W ten sposób dopełniała się miara poniżenia, a tamta zadana w ukryciu śmierć zyskiwała wymiar ewangelicznej ofiary – wszak ziarno, zanim wyda plon, musi wnikać w ziemię i obumrzeć.

Prace wykopaliskowe i identyfikacyjne prowadzone na terenie „Łączki” w ostatnich latach to początek długiego procesu odzyskiwania pamięci przez polską wspólnotę. Przywracanie tożsamości bezimiennym szczątkom oznacza także zdarcie masek z twarzy tych, którzy przez dziesięciolecia podawali się za patriotów i „zbawców ojczyzny”, jest równoznaczne ze spojrzeniem w prawdziwe, niezmistyfikowane oblicze komunizmu w Polsce.

Czy będziemy w stanie sprostać temu wyzwaniu, przed którym stawia nas nasza własna przeszłość? Czy zdołamy doprowadzić do końca proces rekonstruowania naszej zgruchotanej tożsamości? Co możemy dać oprócz wielkich słów i symbolicznych gestów?

Cokolwiek by to miało być, pamiętajmy, byśmy wzrok mieli utkwiony w „Łączce”.

Bo „Łączka” to Polska. Bo Polska to „Łączka”.

Przemysław Dakowicz
fragmenty eseju Łączka. Wstęp do semantyki miejsca

[Zapis spotkania](#) (Solidarni 2010)

Foto: Krzysztof Latocha